

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 8 (51)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2014

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 8 (51). — Рівне: РДГУ, 2014. — 181 с.

Збірник наукових праць містить статті Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної дидактики в контексті вимог інформаційного суспільства», проведеної в Рівненському державному гуманітарному університеті 17-18 жовтня 2013 р., з загальноосвітніх проблем навчання, компетентнісного підходу, розвитку творчого потенціалу особистості, використання сучасних інформаційних засобів на уроках в загальноосвітніх навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'язознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 28.02.2014 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

The summary. The article investigated a substantive legal competence as a multi-level education, which is formed on the different stages of education law in the secondary school, and developed criteria for determining the level of development of the profile of the subject of legal competence and legal subject competences regarding the 12-point evaluation system.

Key words: legal subject matter expertise; legal substantive competence; profile legal subject competence; cognitive, practical and behavioral, value-motivational competence.

Одержано редакцією 11.01.2014 р.

УДК:373.3.016:331-057.874

В.Г. ШУТЯК

ПРО ПОЛІТЕХНІЧНУ ОСВІТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Резюме. У статті наголошено на важливості політехнічної освіти в підготовці молоді до практичної діяльності в умовах ринкової економіки, визначаються її суть і зміст для молодших школярів, показано можливості реалізації її основних завдань на уроках трудового навчання в початкових класах.

Ключові слова: політехнічна освіта, політехнічні знання й уміння, трудове навчання, молодші школярі.

Постановка проблеми. Учні початкових класів, які сьогодні навчаються в школі, через десять років вийдуть з її стін і ввіллються у виробництво, будуть брати участь у різних технологічних процесах, освоювати техніку. Постійні зміни, що відбуваються у промисловості й суспільстві цілому, призводять і до частих змін функцій робітників, частині з яких доводиться переходити з однієї галузі в іншу, а то й оволодівати новими професіями. У зв'язку з цим народному господарству необхідні кадри, здатні швидко реагувати на ті зміни, оперативно освоювати нові машини й технологічні процеси. Такий орієнтир дає політехнічна освіта, яка в теорії і на практиці повинна знайомити учнів з основними принципами всіх процесів виробництва, з тим спільним, що є в будь-якому виробництві [6, 58].

І сьогодні, стверджують О. Калігаєва та В. Сидоренко, до найважливіших завдань загальноосвітньої школи, що визначають стан підготовки випускників до життя в умовах переходу до ринкової економіки, слід віднести забезпечення якісно нового рівня політехнічної освіти. Її необхідність визначається тим, що вміння орієнтуватись у світі техніки стало невід'ємною складовою частиною світогляду кожної сучасної людини, її освіченості в найширшому розумінні цього слова [5, 4].

Політехнічна освіта передбачає теоретичне і практичне ознайомлення учнів з техніко-технологічними, організаційно-економічними основами й соціальними аспектами сучасного виробництва, що забезпечує гармонійний розвиток і професійну орієнтацію молоді, підготовку до виконання трудових функцій та їх можливої зміни [5, 6]. Досягнення означеної мети може бути забезпечене за рахунок реалізації наступних завдань:

1. Формування діалектичного підходу до явищ навколишнього світу, становлення морально-етичних і естетичних ідеалів, пов'язаних з трудовою діяльністю.
2. Засвоєння системи політехнічних знань і умінь необхідних для оволодіння професіями сучасного виробництва.
3. Професійна орієнтація учнів необхідна для свідомого вибору ними професії, що відповідає їх можливостям і потребам.
4. Розвиток розумових здібностей, здатності до перенесення набутих знань і умінь у нові умови діяльності.

Погляди вищезгаданих авторів на зміст політехнічної освіти та її найактуальніші завдання поділяє М.С. Янцур – завідувач кафедри технологічної освіти Рівненського державного гуманітарного університету [7].

Мета статті – на основі аналізу навчальної програми виявити суть і зміст політехнічної освіти молодших школярів, показати можливості її реалізації на уроках трудового навчання в початкових класах.

Виклад основного матеріалу дослідження. На політехнічний підхід до здійснення трудового навчання молодших школярів наголошує Державний стандарт початкової загальної освіти. Освітня галузь «Технологія» передбачає формування в учнів уявлення про предметно-перетворювальну діяльність людини, світ професій, здатності до формування творчих задумів, усвідомленого дотримання безпечних прийомів роботи та користування інструментами і матеріалами, а також розвиток пізнавальної і технічної обдарованості, технічного мислення у процесі творчої діяльності, навичок ручних технік обробки матеріалів, уміння користуватися технічною термінологією та графічною інформацією, вміння працювати з комп'ютером [1, 9].

Усяка продуктивна праця передбачає наявність предметів праці (матеріалів), знарядь праці (інструментів) та самої трудової діяльності, в результаті якої виробляється продукт праці (закінчений виріб). Ми згодні з Я.А. Рожньовим у тому, що ці чотири елементи можна покласти в основу визначення змісту політехнічних знань і умінь [4, 31]. Проаналізувавши програму з трудового навчання [2], до змісту політехнічної освіти молодших школярів ми віднесли такі знання й уміння:

1) знання про предмети праці й уміння їх визначати за зовнішніми ознаками:

- знання про паперово-картонажне, поліграфічне, текстильне виробництва, будівництво, транспорт, металургію і сільське господарство, електрику і її використання в народному господарстві й побуті; про різні види, властивості та застосування паперу, картону, ниток, тканини, природних і будівельних матеріалів, пластиліну, металів, пластмас;

- уміння визначати в процесі спостережень і дослідів основні властивості перерахованих вище матеріалів, добирати потрібні для виготовлення вироби та раціонально їх використовувати;

2) знання про знаряддя праці, уміння визначати їх та оперувати ними:

- знання про техніку, принципову будову машини (двигун, передавальний механізм, робочий орган, система управління), про ручні знаряддя праці та правила користування ними (лінійка, кутник, циркуль, ніж, ножиці, шило, свердлик, голка, гачок для в'язання, викрутка, гайковий ключ, молоток, киянка, струбцина, ножівка, кусачки, круглогубці, плоскогубці, лопата, граблі, сапа), про деякі джерела енергії;

- уміння правильно зберігати й користуватися перерахованими вище ручними знаряддями праці, добирати необхідні з них для виконання роботи, перевіряти їх справність і придатність до використання, визначати основні частини машин;

3) знання про трудову діяльність людини, уміння виконувати певні види праці:

- знання про організацію робочого місця, планування трудового процесу, конструювання продуктів праці, виконання технологічних операцій (розмічання, вимірювання, різання, монтаж, оздоблення), здійснення самоконтролю й оцінки праці, особливості вирощування деяких рослин, про працю людей найбільш поширених професій;

- уміння правильно організувати своє робоче місце, дотримуватись правил особистої гігієни, розчленовувати трудовий процес, планувати роботу й виконувати її за зразком, технічним малюнком, технологічною картою та самостійно з творчим підходом і проявом власної ініціативи, виконувати в різних умовах основні трудові операції, читати найпростіші креслення, ескізи, визначати розміри заготовок, аналізувати вироби, здійснювати самоконтроль та оцінювати результати праці, регулювати моделі, знаходити помилки і виправляти їх, спостерігати й перевіряти свої спостереження шляхом дослідів, трудової практики, робити з них правильні висновки, застосовувати в праці знання, набуті при вивченні різних предметів, пов'язувати свій трудовий досвід з виробничим оточенням, працею старших, організувати свою діяльність у колективі, правильно розподіливши завдання;

4) знання про продукти праці, уміння їх виготовляти:

- знання про продукти праці з різних матеріалів, макети і моделі, деякі машини й технічні пристрої, усвідомлене розуміння призначення виробів;

- уміння виготовляти передбачені навчальною програмою продукти праці, бережливо до них ставитися, виготовляти макети і моделі, перевіряти й випробовувати їх у дії, знаходити можливості вдосконалення конструкції виробу.

Провідна роль у політехнічній освіті молодших школярів належить трудовому навчанню, на уроках якого діти ознайомлюються з основами сучасного виробництва, технологічними процесами, можливостями використання людиною законів природи. Учні, виконуючи різні трудові операції, вчать переносити набуті раніше знання й уміння в нові умови діяльності, в них розвиваються розумові здібності, необхідні морально-психологічні якості.

Наведемо фрагмент уроку, на якому в учнів формуються загальні уявлення про метали та їх сплави, виробництво, застосування, обробку дроту.

- Діти, що сталося б, якби раптом зникли метали? – звертається вчитель до учнів.

З дитячих відповідей робимо висновок, що метали мають широке використання, а тому їх виробництво – одна з найголовніших галузей промисловості, яка визначає рівень розвитку всього народного господарства країни. Ця галузь називається металургією.

Учитель розповідає, що розплавлені метали можна змішувати один з одним або додавати до них інші речовини, у результаті чого утворюються сплави.

Метали і їх сплави бувають чорні й кольорові. До чорних належить залізо, до кольорових – алюміній, мідь, свинець, олово, цинк, нікель, срібло, золото тощо. Найпоширенішими кольоровими сплавами є бронза, латунь і дюраль, а чорними – лише чавун і сталь. Усі метали тверді (крім ртуті), як правило, міцні, не пропускають води. Залізо – темно-сірого кольору, на повітрі іржавіє; мідь – червоноста, алюміній – сріблясто-білий, легкий, цинк – сірий. Учитель демонструє колекцію металів і сплавів, навчає дітей розпізнавати їх види, пояснює властивості кожного.

Чавун виплавляють із залізної руди в доменних печах. Для його виробництва руду відповідно підготовляють: подрібнюють на спеціальних машинах, промивають водою, щоб позбутися домішок, які не містять заліза, тоді випалюють, щоб видалити воду. Процес одержання чавуну із залізної руди відбувається в доменній печі.

У результаті переплавлення чавуну в спеціальних мартенівських печах отримують сплав, який називається сталлю. Варіння сталі – дуже складна й відповідальна справа. Головний робітник тут – сталевар. Йому необхідні фізична сила, добрий зір і глибокі знання. Адже він визначає час заливання чавуну в піч, стежить, щоб розплавлена рідина добре перемішалася і закипіла, щоб вчасно були внесені потрібні добавки, вилучені шкідливі домішки, визначає готовність і час виливання сталі.

Метал, зварений у мартенівській печі, ніби вдруге народжується. Він втрачає крихкість чавуну, стає міцним, ковким, з нього можна виготовляти безліч найрізноманітніших виробів (від голок до основних частин машин та залізничних рейок).

Із звареної сталі на металургійних комбінатах прокатуванням виготовляють сортові матеріали різного профілю: квадратного, кутового, рейкового, штабового (плоского), круглого. Дріт малих діаметрів

виготовляють волочинням, суть якого полягає в протягуванні круглої заготовки в холодному стані через спеціальний отвір, величина якого менша від діаметра заготовки. Використовується найчастіше дріт сталевий, алюмінієвий, мідний, золотий.

У процесі виготовлення різних виробів учні ознайомлюються з операціями з обробки дроту: вирівнюванням, відмірюванням, зачищенням торців напилком, відкушуванням гострозубцями, згинанням плоскогубцями чи круглогубцями.

У навчанні молодших школярів доцільним прийомом роботи ручними знаряддями праці значне місце займає демонстрація вчителем цих прийомів, контроль за їх виконанням, а також достатня можливість у дітей закріпити їх у практичній діяльності. Завдання вчителя полягає в тому, щоб виділити загальні прийоми роботи і навчити учнів переносити їх у різні ситуації. Тоді школярі, використовуючи набуті знання й уміння, зможуть працювати над виготовленням будь-яких виробів.

Не менш важливе значення для учнів початкових класів має їх ознайомлення з трудовою діяльністю людей. Учитель на конкретних прикладах показує дітям, що виробництво будь-якої промислової продукції включає в себе декілька етапів. Спочатку конструктор розробляє креслення майбутнього виробу, робить необхідні розрахунки, технолог планує послідовність його виготовлення. Далі технічна документація, сировина й матеріали поступають у цехи підприємства, де робітники, ознайомившись із кресленням, готують необхідні інструменти й верстати і виконують різні технологічні операції. У результаті такої спільної діяльності людей виробляється певний продукт праці.

Психолого-педагогічні дослідження [3] й практика роботи початкової школи свідчать, що учням доступна така система знань про трудову діяльність людей:

1. Усе, чим користуємося в житті, усі матеріальні й духовні блага створені працею людини.
2. Для створення продуктів праці необхідні матеріали й інструменти. У результаті трудової діяльності предмет праці перетворюється в готовий виріб.
3. Кожен продукт праці має певну цінність і служить задоволенню потреб людини.
4. Продукт праці найчастіше виготовляється із сировини, взятої з природи. Через те природу треба оберігати, а матеріали – економити.
5. Усяка робота повинна бути попередньо продумана, спланована, підготовлена.
6. Праця завжди вимагає певних зусиль для подолання труднощів.
7. Результати праці залежать від ставлення кожної людини до своїх обов'язків.
8. Трудиться кожна доросла людина, виробляючи щось необхідне, корисне для інших людей. Молодші школярі можуть надавати посильну допомогу старшим.
9. Велике значення в житті людини мають і ті заклади, які продукції не випускають, а займаються обслуговуванням населення (транспорт, зв'язок, торгівля і ін.).

Поряд із розглянутими завданнями в початкових класах вирішується проблема і загальнотрудової підготовки учнів, тобто формування в них знань і вмінь, які є спільними для будь-якого виду трудової діяльності. До них належать уміння раціонально організувати робоче місце, берегти інструменти й обладнання, економити матеріали, планувати свою діяльність, здійснювати самоконтроль, знаходити шляхи вдосконалення виробу.

З перших уроків учитель знайомить дітей з правильною організацією робочого місця, доводить до свідомості учнів, що зразкове його дотримання – обов'язкова умова всякої праці, один із засобів досягнення успіху в трудовій діяльності. Молодші школярі повинні засвоїти такі правила:

1. Робоче місце тримають у чистоті. На ньому знаходяться лише ті матеріали й інструменти, які необхідні саме для цієї роботи.
2. Робоче місце організують так, щоб було зручно працювати двома руками.
3. Кожен предмет має своє місце, і його розміщують на такій відстані, щоб не було зайвих рухів.
4. Те, що береться правою рукою, лежить справа, а те, що лівою – зліва.
5. Інструменти, необхідні частіше, знаходяться ближче і завжди на своєму місці.
6. Технологічні картки, креслення, шаблони тощо розміщують посередині столу за матеріалами й інструментами, щоб вони не заважали роботі й не були пошкоджені.
7. Після закінчення трудової діяльності робоче місце учень прибирає, чистить одяг і миє руки.

Учитель наполегливо добивається засвоєння учнями визначених вище вимог, наголошує на важливості їх дотримання, аж поки діти самостійно осмислять це і на власному досвіді переконаються в необхідності правильної організації та дотримання порядку на робочому місці.

Не менш важливе значення для майбутніх трудівників має формування вміння планувати свою діяльність. Насамперед молодші школярі повинні навчитися розбивати роботу на етапи. Це досягається під час інструктажу й аналізу виробу, коли вчитель ставить перед дітьми запитання: «З яких частин складається виріб? Що треба зробити спочатку? Що потім? Що далі?» Учні звикають постійно думати, аналізувати, зіставляти, і в процесі роботи починають самі ставити собі питання: «З чого почати виготовлення виробу? Який матеріал найкраще вибрати? У якій послідовності виконувати трудові операції? Як оздобити виріб?» Поступово діти звикають до розбиття праці на етапи і визначення послідовності їх виконання. У цьому їм може допомогти графічна документація (інструкційні картки, креслення, схеми), на якій зображені основні етапи роботи над виробом та визначена їх послідовність.

Процес аналізу своїх дій і вміння заздалегідь продумати їх зміст і порядок виконання тісно пов'язані з найпростішими формами самоконтролю, який передбачає вміння знаходити, виправляти й попереджати помилки в роботі, порівнювати вибір із зразком чи його графічним зображенням. Чим детальніше учень може уявити собі зміст трудових операцій, тим зрозуміліші для нього етапи виготовлення виробу, тим частіше він може здійснювати самоконтроль своїх дій. При цьому слід зазначити, що контролюється не лише остаточний продукт праці, а й усі етапи роботи над ним. Разом з тим контролюючі операції не виділяються спеціально, а об'єднуються з виконавчими.

Здійснення самоконтролю виховує в молодших школярів критичне ставлення до себе, волю й цілеспрямованість, формує вміння долати особисті недоліки, розвиває здібності знаходити шляхи раціонального вирішення всіх трудових завдань у різних ситуаціях.

Політехнічна спрямованість уроків праці посилюється при встановленні міжпредметних зв'язків з іншими дисциплінами, насамперед з математикою, природознавством, образотворчим мистецтвом. Головне в дидактичному процесі – виділяти те спільне, що є в змісті навчальних предметів, і вчити учнів застосовувати на практиці отримані знання й уміння. Установлення міжпредметних зв'язків посилює практичну спрямованість усієї системи початкового навчання, пов'язує набуті дітьми знання з їх практичною діяльністю.

Висновки. Політехнічна освіта має бути невід'ємним елементом загальної середньої освіти. Її необхідність визначається метою освітньої галузі «Технології», яка полягає у створенні умов для формування технічно і технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя і активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного суспільства. Уроки трудового навчання в початкових класах мають хороші можливості для забезпечення дітей доступними політехнічними знаннями й уміннями, ознайомлення їх з трудовою діяльністю людей, основами виробництва, технікою, найбільш поширеними професіями.

Створити в учнів уявлення про основи сучасного виробництва можна лише в тому випадку, коли буде забезпечено дидактичний зв'язок між знаннями й уміннями, якими школярі оволодівають у результаті вивчення всіх предметів, під час трудової діяльності й позакласної роботи. Міжпредметні зв'язки дають можливість показати учням «універсальність» політехнічних знань і умінь, «перенесення» й використання їх у нових виробничих умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова освіта. – 2011. – № 18. – С. 5-15.
2. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – С. 296-313.
3. Психологические вопросы трудового воспитания / под ред. В.И. Войтко, В.А. Моляко. – К.: Рад. школа, 1979. – С. 50-63.
4. Рожнев Я.А. Методика трудового обучения с практикумом в учебных мастерских: учеб. пособ. для учащ. пед. училищ / Я.А. Рожнев. – М.: Просвещение, 1988. – С. 7-12, 31-33.
5. Сидоренко В. Політехнічна освіта: сучасне бачення проблеми / В. Сидоренко, О. Калігаєва // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2005. – № 2. – С. 4-7.
6. Шутяк В.Г. Методика трудового навчання в початкових класах: посіб. для студ. педагогічних факультетів / В.Г. Шутяк. – Рівне: РДГУ, 2001. – С. 58-83.
7. Янцур М.С. Теорія трудового навчання: навч. посіб. для студ. напряму підготовки «Технологічна освіта» / М.С. Янцур. – Рівне: РДГУ, 2010. – С. 142-150.

В.Г. ШУТЯК. О ПОЛИТЕХНИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Резюме. В статье акцентируется на важности политехнического образования в подготовке молодежи к практической деятельности в условиях рыночной экономики, определяются его сущность и содержание для младших школьников, представлены возможности реализации его основных задач на уроках трудового обучения в начальных классах.

Ключевые слова: политехническое образование, политехнические знания и умения, трудовое обучение, младшие школьники.

V.G.SHUTYAK. ABOUT POLYTECHNIC EDUCATION OF YOUNGER PUPILS

The summary. The article notes the importance of polytechnic education in the preparation of youth to the practical activities in the condition of market economy, determines it's essence and content to the younger pupils, shows the possibility of realization it's main tasks on the lessons of Labor Training in primary school.

Key words: polytechnic education, polytechnic knowledge and skills, Labor Training, younger pupils.

Одержано редакцією 13.12.2013 р.

УДК: 37 (091)

І.Г. РИБАЧУК

ДИДАКТИЧНІ ІДЕЇ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ А.С. МАКАРЕНКА

Резюме. У статті проаналізовано основні дидактичні ідеї А. С. Макаренка. Проблеми мети і засобів навчально-виховного процесу у теоретико-методичній спадщині педагога вивірені часом і є співзвучними з вимогами Концепції навчання дітей та молоді в системі освіти сучасної Української держави.

Ключові слова: дидактичні ідеї, навчально-виховний процес, педагогічна майстерність, колектив, професіонал.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.	3
<i>Васьківська Г.О.</i> Людиноцентризм як домінанта формування у старшокласників системи знань про людину.	4
<i>Кондрашова Л.В.</i> Здоров'язберігаючий аспект навчання як актуальна проблема сучасної дидактики.	8
<i>Тадеев П.О., Борисюк Л.Р.</i> Вітчизняні та зарубіжні концепції обдарованості: порівняльний аналіз.	12
<i>Петрук Л.П.</i> Становлення і розвиток проблемного навчання у педагогіці.	15
<i>Галатюк Ю.М.</i> Творча та інформаційна функції навчання у контексті сучасної освітньої парадигми.	18
<i>Байкачова К.В.</i> Моральне виховання як психолого-педагогічна проблема: історичний аспект.	21
<i>Ваколюк А.М.</i> Теоретико-прикладні засади розвитку фізичної культури.	24
<i>Васьківський М.В.</i> Професійне самовизначення старшокласників: ціннісно-орієнтований підхід.	27
<i>Вербець ВВ.</i> Ризики ескалації соціально-психологічного дискомфорту особистості.	30
<i>Глінчук Ю.О.</i> Аспекти охорони праці при використанні інформаційних технологій у освітньому середовищі.	34
<i>Грицюта О.Ф.</i> Важливість закладів відпочинку християнської орієнтації для розвитку особистості підлітка.	38
<i>Дем'янчук В.А., Риженко І.М., Чабан В.Й.</i> Культура безпеки людини – безпека суспільства в ХХІ столітті.	42
<i>Коваль В.В.</i> Вікові особливості фізичного виховання учнів у закладах професійно-технічної освіти України.	46
<i>Косарева О.І.</i> Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю: причини виникнення та шляхи корекції.	51
<i>Левчук (Тимочко) І.Б.</i> Теоретичний аналіз проблеми просвітницько-громадської діяльності православних братств Волині (2 пол. ХІХ – початку ХХ ст.).	54
<i>Листопад О.А.</i> Проблема діагностування творчого потенціалу у дітей у Західній Європі і США.	58
<i>Мишкарьова С.В.</i> Організаційні засади діяльності Братства православних богословів у Польщі (1934-1938 рр.).	62
<i>Нечипорук Л.І.</i> Випереджуюча освіта як основа гармонійного соціоприродного розвитку суспільства ХХІ століття.	65
<i>Оксенюк О.В.</i> Особливості формування громадянської компетентності в учнів (досвід Рівненської української гімназії).	68
<i>Павлюк Г.С., Безкоровайна О.В.</i> Інтерактивні форми та методи виховання гуманності в дітей молодшого шкільного віку у контексті розвитку культури спілкування.	71
<i>Пелех Л.Р.</i> Особливості взаємовідносин суб'єктів ціннісно-зорієнтованого підходу в навчально-виховному процесі (Україно-Польський досвід).	74
<i>Світельська-Дірко С.В.</i> Виховання відповідальності учнів молодших класів засобами казки в творчості В.О. Сухомлинського.	78
<i>Стельмашук Ж.Г.</i> Дисциплінованість особистості школяра: до проблеми термінології.	81
<i>Стихун Л.П., Стихун Н.В.</i> Використання елементів театрального мистецтва у сучасній педагогічній практиці загальноосвітніх шкіл.	84
<i>Суботюк В.І.</i> Науково-методичні засади екологічного виховання молодших школярів у світлі вимог інформаційного суспільства.	88
<i>Трохимчук І.М.</i> Система екологічного виховання учнів основної школи в сучасних умовах.	91
<i>Ціпан Т.С.</i> Формування ціннісного ставлення підлітків до держави в умовах дитячо-юнацьких об'єднань.	95
<i>Чорноус В.П.</i> Творчість особистості у дискурсі практичної психології.	99
<i>Янцур М.С.</i> Профорієнтаційна компетентність учнів основної школи, яка формується в процесі трудового навчання.	101
<i>Біляковська О.О.</i> Модифікація оцінювання у новітньому форматі уроку.	106
<i>Волкова В.В.</i> Компетентнісний підхід у навчанні міжкультурної комунікації іноземною мовою.	108
<i>Галатюк М.Ю.</i> Навчально-пізнавальна компетентність старшокласників крізь призму системного і діяльнісного підходів до процесу едукції.	112
<i>Гнедко Н.М.</i> Дидактичні основи використання засобів віртуальної наочності на уроках української мови та літератури.	115
<i>Гринькова Н.М.</i> Дидактичний аспект організаційних форм і методів театральної педагогіки.	120
<i>Дерева І.С.</i> Взаємозв'язок навчання і самоосвітньої діяльності в професійному саморозвитку студентів.	124
<i>Дмитришина Н.М.</i> Генетична площина актуальних проблем дидактики у світлі чернечого виховання на теренах Західної України (30-ті рр. ХХ ст.).	127
<i>Жулаєва В.О.</i> Забезпечення валідності й надійності тестів протягом життєвого циклу.	129
<i>Косянчук С.В.</i> Формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників в умовах особистісно-орієнтованого навчання.	132
<i>Лопатинська І.С.</i> Емоційно сприятливе середовище як умова результативності вивчення іноземної мови учнями.	136
<i>Мандрик Н.В.</i> До проблеми сучасного уроку української мови.	139
<i>Просенюк А.І.</i> Взаємодія дошкільних навчальних закладів та сім'ї в процесі впровадження особистісно розвивального вектору навчання.	142
<i>Рябовол Л.Т.</i> Правові предметні компетенції як показники профільної правової предметної компетентності (критерії визначення рівнів сформованості).	145
<i>Шутяк В.Г.</i> Про політехнічну освіту молодших школярів.	150

<i>Рибачук І.Г.</i> Дидактичні ідеї в педагогічній спадщині А.С. Макаренка.	153
<i>Тимощук О.С.</i> Зміст підготовки майбутніх вчителів технологій у галузі охорони праці.	156
<i>Войтович О.П., Сергієнко В.П., Войтович І.С.</i> Створення та використання навчальних ВІКІ-ресурсів з природничих дисциплін.	159
<i>Совгар О.М.</i> Постать Ю. Романчука в історико-педагогічних працях.	165
<i>Приймак О.П.</i> Формування загальнонавчальних умінь та навичок у першокласників на уроках математики ..	168
<i>Маланюк М.М.</i> Модель розвитку творчих математичних здібностей учнів ліцею засобами інформаційних технологій.	171
<i>Шевчук О.А.</i> Мотивація ведення безпечного, тверезого, здорового способів життя в процесі вивчення дисципліни «БЖД».	175
<i>Відомості про авторів.</i>	178